

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 8

15. August

56. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1935

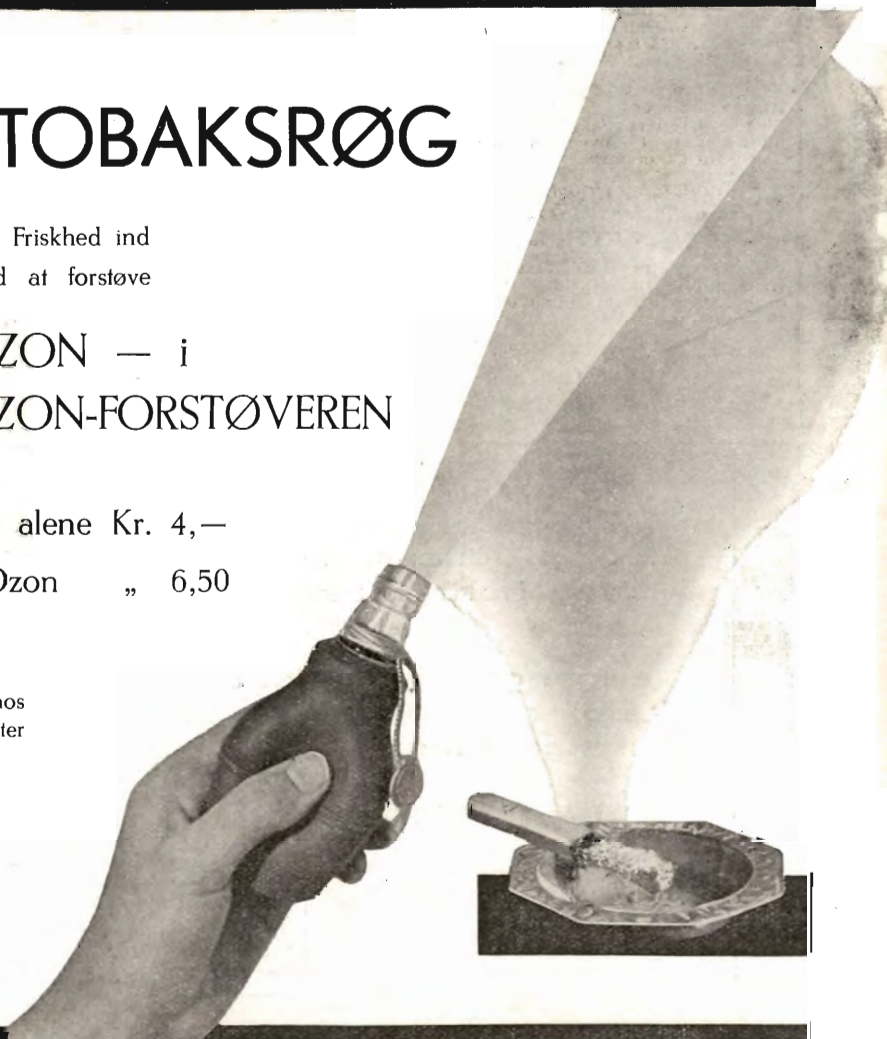
FJERN TOBAKS RØG

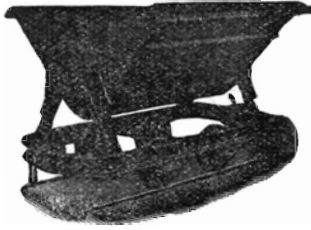
og bring Fyrreskovens Friskhed ind
i Deres Stuer — ved at forstøve

DANAPIN-OZON — i DANAPIN-OZON-FORSTØVEREN

Ozon-Forstøveren alene Kr. 4,—
med en Flaske Ozon „ 6,50

faas i alle Parfumerier, hos
Købmænd og Materialister
samt paa Apotekerne.

Sophus Berendsen A/S

København Aarhus
Raadhusplads 37 Kannikegade 18

Alt Entreprenørmateriel.

Damp- og Motorlokomotiver,
Gravemaskiner, Tipvogne,
Spormateriel.

Leverandør til Hedeselskabet.

Lyskopi - Zinktryk

Aarhus Lys- &
Zinktrykanstalt

Møllegade 11, Aarhus

Husmandsbrandkassen for Danmark.

Ca. 132.000 Medlemmer
Ca. 1000 Mill. Kr. Forsikringssum
Reserver: Ca. 1,6 Million Kroner

I Afdelingen for faste Ejendomme optages alle Ejendomme paa Landet, naar Forsikringssummen ved Indtegningen ikke overstiger for **blødt Tag** 30,000 Kr., for **blandet Tag** 40,000 Kr. og for **haardt Tag** 50,000 Kr.

I Afdelingen for Løsøre optages: Løsøre beroende i faste Ejendomme overalt i Danmark, saavel paa Landet som i Stationsbyer og Købstæder.

I Ungdoms- og Tyendeafdelingen optages: Ejendele indtil 3500 Kroners Forsikringssum uden Hensyn til, hvor disse befinder sig i Danmark.

*Moderat Præmie.
Kulant Behandling.
Hurtig Afregning.*

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:

Nørrevoldgade 16
København K.

Telefon 383

Assurance-Compagniet BALTICA A/S

København K.

Bredgade 42.

CEMENT

PORTLAND-CEMENT

i prima Kvalitet; 28 Døgn Trykstyrken af en tilfældig Prøve fra Fabrikernes normale Lager: 597 kg cm².

DANSK CEMENT CENTRAL

HOLSTEBRO SVINESLAGTERI

HØJESTE DAGSPRIS BETALES FOR SVIN
TLF. NR. 40
UDSALGET NØRREGADE TLF. NR. 457

LØSENET I AAR

er at producere flest mulige Foderenheder
— men hertil kræves gødningskraftig Jord.

Nedgangen i Staldgødningens Mængde og
Værdi maa opvejes ved ekstra Tilskud af
Kunstgødning:

Superfosfat — Kvælstof — Kali.

DET DANSKE

GØDNINGSKOMP.

Hvorfor selv løbe Risikoen, naar vi overtager

Brandforsikring
Indbrudsforsikring
Vandskedeforsikring m. m.

◆ Forlang Tilbud paa alle Arter Forsikringer. ◆ Gratis Vejledning. ◆

A/S **NORDISK BRANDFORSIKRING**
GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

A/s **Varde Staalværk, Varde.**

||| 1. Kl. Staalstøbegods til Tip-
vognshjul, Bremseklodser og
andet Entreprenørmateriel. —

Ildbestandigt „Vardan“. — Manganstaal.

Kampmann & Herskind A/s
Kul og Cokes Import
Vestergade 2 København Telefon 2628

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. Grundlagt 1854.
Telefon Nr. 7050 (3 Linier).
Aarhus.

Aktieselskabet
**De danske
Sukkerfabrikker**
København

**PALUDANS
PLANTESKOLE**
— KLARSKOV —
130 Tdr. Land.

Skovplanter,
Hæk- og Hegnplanter,
Allétræer,
10 Millioner Prikkeplanter.

Forlang Prislister.

TELEFON KLARSKOV NR. 9.

Landmændenes eget gensidige Forsikringsselskab

„Hagelskedeforsikringsforeningen for Jylland“

Danmarks største Selskab i denne Branche har nu i 69 Aar (siden 1866) ydet de jyske Landmænd en fuld betryggende Forsikring mod Tab ved Hagelskade paa Markafgrøder til den lavest mulige Aarspræmie. —

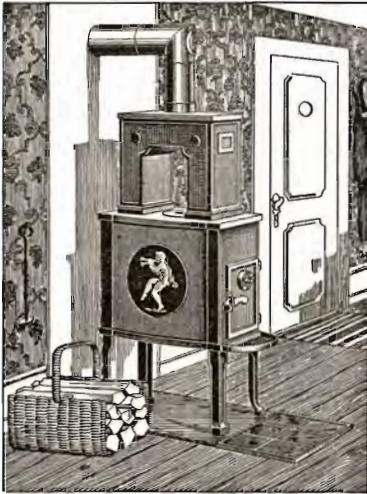
Gennem Reassurance hos Selskabet L'loyds i London er Medlemmernes solidariske Ansvar nu stærkt begrænset. —

Indmeldelser modtages af de i hvert Herred ansatte Distriktsforstandere eller ved Henvendelse til Foreningens Hovedkontor, Rymsgade 33, Aarhus, Direktør Walter Houlberg. — Telefon 1284. —

Bestyrelsen for nævnte Forening i 1935.

Rosenkrantz, Rosenholm, Formand. Chr. Lüttichau, Tjele.
C. K. Nielsen, Haurbjerggaard, Vejle. H. Skau, Haderslev.

„HESS“-BRÆNDEOVNEN

byder følgende Fordele:

Let Opstilling
Bekvem og hurtig Optænding
Nøjagtig Regulering
Stort Fyrrum til langt Brænde
Enkel Konstruktion
Bekvem Rensning
Stor Varmeevne

Leveres i 8 Størrelser
Faas hos vore Forhandlere

C. M. HESS' FABRIKKER $\frac{A}{S}$ -VEJLE

**Herning Hede-
& Discontobank.**

10—12 $\frac{1}{2}$. 2 $\frac{1}{2}$ —5.
Telefon 5, 273 og 720.

**Spare- og Laanekassen for
Nykebing Mors og Omegn.**

Kontortid 10—12 og 2—4 $\frac{1}{2}$.
Telefon 20.

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.
Telefon 532—1064.
Elektriske Anlæg - Vandværks-
anlæg. Telefon 174—274.

„KUSTOS“ KREATURFORSIKRINGSFORENING
STIFTET AF DANSKE LANDMÆND 1881
FORSIKRER HESTE, KVÆG, FAAR OG SVIN

KONTOR: HAVNEGADE 4, AARHUS TELEFON NR. 1900

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

— stiftet 1871 —

Aarhus:
Hovedkontor.

København:
Nygade 1.

Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud.

Stryg elektrisk

Andels-Anstalten Tryg

tegner alle Arter af Livsforsikringer.

Hovedkontor: Rosenørnsallé 1 — København.

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift.

Nr. 8.

15. August.

1935.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Selskabets Medlemmer anmodes om stadig at holde vedkommende Forretningsfører bekendt med deres Adresse.

Tidsskriftet udgaar 1 Gang om Maaneden og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris efter Aftale og Tilbud.

Indhold: Hedeselskabets Forretningsførere. — Hedebrugets Aarsmøde. — De danske Mergelselskaber. — En Rejse i de svenske Skove 1934. — Drænrør af Træ. — Mindre Meddelelser.

HEDESELSKABETS FORRETNINGSFØRERE.

Da Hedeselskabets Forretningsfører for *Korsør Distrikt*, Overretssagfører *S. Bergh*, Korsør, er afgaaet ved Døden, er Forretningsførerhvervet for dette Distrikt herefter overdraget til Hr. Sagfører, cand. jur. *H. Michaelsen*, Korsør.

HEDEBRUGETS AARSMØDE

afholdtes i Aalborg den 28. Juli.

Hedebrugets Formand, *L. Nørskov*, bød Velkommen og valgtes til Dirigent.

Formandens Beretning.

Aaret 1934—35 begyndte ret mørkt for Hedebruget. Vort Statstilskud var i 1932—33 nedskaaret med 10 % fra 150000 Kr. til 135000 Kr. og var for 1934—35 atter nedsat med 10 % til 121500 Kr. Disse gentagne Nedskæringer virkede ret nedslaaende; men endnu mere skæbnesvangre Begivenheder syntes i Vente, idet der i Bladene fremkom Meddelelse om, at Rigsdagens Spareudvalgs Forslag angaaende Hedebruget gik ud paa helt at afvikle Selskabet og foretage Opdyrkningsarbejdet efter andre Metoder.

Heldigvis blev dette Anslag overfor Hedebruget ikke til Virkelighed. Da Arbejdsløshedsraadet senere paa Aaret beskæftigede sig med Spørgsmaalet om Igangsættelse af Arbejder ogsaa i Jyllands Hedeegne, blev Hedebruget tilkaldt, og vi fik Lejlighed til paany at fremsætte vort Syn paa, hvilke Veje man skal gaa for paa sund økonomisk Basis at fremme Arbejdet med Hedens Opdyrkning.

Hedebrugets Ledelse har aldrig været i Tvivl herom. Den mener, at de Hovedlinier, som Selskabet hidtil har fulgt, i Hovedsagen er de rigtige, og vi fik nu Lejlighed til at uddybe og nærmere begrunde Selskabets Opfattelse af denne Sag.

Uden at gaa i Detailler skal jeg kun nævne, at Arbejdsløshedsraadet ligesom tidligere stillede sig velvilligt og tiltraadte Hedebrugets Indstilling, som tilstilledes Ministeriet, og til Finanslovens 3. Behandling stillede Landbrugsministeren Forslag om at forhøje Hedebrugets Bevilling ekstraordinært med 135000 Kr., hvilket Forslag blev vedtaget enstemmigt i begge Rigsdagens Ting.

For denne betydelige Forhøjelse af Statens Støtte er Hedebruget Ministeriet, Bevillingsmyndighederne og Arbejdsløshedsraadet overordentlig taknemlig.

Vi har allerede nu Vished for, at Bevillingen vil virke godt i den Retning, vi antydede i vort Andragende, ved at bidrage til Igangsættelse af omfattende Arbejder. Jeg skal blot nævne, at der nu foreligger Ansøgninger om Støtte til Anlæg af 30 Veje med en samlet Længde af mindst 60 km, og at over 480 Nybyggere og Nybegyndere i helt smaa Hedehjem har ansøgt om Støtte til Arbejdet, som de agter at udføre til Udvidelse og Forbedringer af deres Bedrifter, ligesom et betydeligt Antal af de alm. Hedeopdyrkere har meddelt, at de agter at udvide Kultiveringsarbejdet i Aar i Anledning af den Forøgelse af Tilskudet, som Selskabet ved de udsendte Cirkulærer har stillet dem i Udsigt.

Det Aar, der begyndte saa mørkt, er saaledes endt langt lysere, end vi ved sidste Generalforsamling turde haabe.

Formanden bragte en Tak til de forskellige Institutioner og Private, der havde støttet Hedebruget med Bidrag.

Der er ydet Plantningspræmie til 6 Hedeopdyrkere, og til de Legater, som administreres af Hedeselskabet, har Hedebruget indstillet 5, som af disse Legater hver har modtaget 100 Kr. Vi vil bringe disse Mænd vor Hyldest for det gode og samfundsnyttige Arbejde, de har udrettet. Forsøgene omfatter nu ret betydelige Arealer (vist ialt ca. 20 Tdr. Ld.) og det giver et meget stort Arbejde at afmærke og passe de mange Hundrede Forsøgsparcer. Forsøgene omfatter jo Spørgsmaal, som er af Interesse for hver eneste Hedeopdyrker, de har i 1934—35 tæret ret stærkt paa Hedebrugets Midler, men vi er alle af den Opfattelse, at det er nødvendigt at faa dem fortsat paa betryggende Maade, indtil Opgaven er løst paa forsvarlig Vis.

De uopdyrkede Hedearealers Omfang og Beskaffenhed.

Som tidligere meddelt paabegyndtes i Fjor paa Hedebrugets Initiativ en omfattende Undersøgelse af de tilbageværende Hede-

arealers Udstrækning og Beskaffenhed — især Ahlens Forekomst, Dybde og Beskaffenhed. Dette Arbejde, der udføres af Danmarks geologiske Undersøgelse, er nu afsluttet for et Omraade af Alheden, og Beretning derom vil formentlig ret snart fremkomme fra Geologerne. Det er en Undersøgelse, Hedebruget tillægger stor Betydning, og vi er Danmarks geologiske Undersøgelse taknemlig for, at de vilde paatage sig denne store Opgave.

Paa Hovedbestyrelsesmødet i November 1934 blev det vedtaget at udsende Tegningslister for Bidrag til en Mindesten for Dommer Esmann. Tegningslisterne blev godt modtaget, der er nu til Kontoret indsendt ca. 1900 Kr. Vi siger Tak til alle Bidragyderne, fordi den Tanke fandt saa god Jordbund, og Opgaven bliver nu at rejse Dommer Esmann et smukt Minde paa et passende Sted.

Mindeparken.

Som det vil erindres, gav Generalforsamlingen i 1934 Tilslutning til en Plan, som oprindeligt Kontorbestyrer Bertelsen er Fader til, om en Hedeopdyrkernes Mindepark, og Bestyrelsen har i det svundne Aar i al Stilhed arbejdet videre for at føre Planen igennem. Da jeg den 18. December i Fjor holdt et Radioforedrag om Hedebruget, berørte jeg deri den smukke Tanke, som det vilde være, hvis det kunde lykkes at skabe en fredlyst Plet, hvor Mindet om den Stordaad, der i al Stilhed er øvet paa Jyllands udstrakte Heder, kunde bevares gennem vekslende Tider. Efter dette Foredrag fik vi flere Beviser paa, at Tanken om en Mindepark havde vundet Sympati ogsaa blandt Folk udenfor Hedeopdyrkernes snævre Kreds. Vi modtog saaledes flere gode Tilbud om Arealer til en saadan Mindepark. En særlig interesseret Mand giver endvidere, foruden Tilsagn om et smukt Areal, tillige Tilsagn om en Arv eller et Legat paa 10000 Kr. til Mindeparkens Vedligeholdelse og Bevaring gennem vekslende Tider.

Selve Mindeparken synes der saaledes at være Mulighed for at oprette; men vi har jo tænkt os, at der i Tilknytning til Mindeparken tillige skulde være en Fredskovsplantage samt et Nybyggerhjem og eventuelt gamle Bygninger af historisk Interesse for Udviklingen i Jyllands Hedeegne. Derved kunde paa den samme Plet anskueliggøres Udviklingen fra den første Bebyggelse til vore Dages moderne Brug med veldreven Jord, Plantage, Læplantninger og Haveanlæg, og vi vil derfor gerne i Aar have den saakaldte store Generalforsamlings Tilslutning og Bemyndigelse til at arbejde videre for Planerne, og til, naar vi finder at Tiden dertil er inde, at gaa til Offentligheden med Opraab om Bidrag til Mindeparken.

Til sidst føler jeg Trang til at rette en varm Tak til alle, som i de sidste svære Aar saa trofast har staaet sammen om vort Selskab.

Til allersidst kun dette: Den Sag vore Medlemmer arbejder for er stor og smuk, nemlig: at lægge nye Furer til Danmarks Ager, ja ud af den øde Ørk at skabe Hjem og Virkeplads til kommende Slægter. Det er i Sandhed en god og fortjenstfuld Gerning, og derfor fortjener den Samfundets gode Støtte og varmeste Tak.

Formandens Beretning toges til Efterretning.

Forhandlingerne om Mindeparken udsattes efter Formandens Henstilling til senere.

Regnskabet.

Cramer gennemgik Regnskabet, der ballancerede med en Om-sætning af 156215 Kr. og sluttede med en Kassebeholdning paa 10690 Kr., der overføres til næste Aar. Regnskabet godkendtes.

Cramer gennemgik det trykte Budget for 1935—36. Budgettet vedtoges.

Valg.

Formanden meddelte, at Degnboel, Holt, *Cramer*, L. P. Laur- sen og L. Nørskov i Aar var paa Valg. De genvalgte alle.

Til Revisor genvalgte Landsretssagfører Th. Jensbye, Viborg, og til Revisorsuppleant genvalgte Forstander Fastrup, Asmild- kloster Landbrugsskole.

Til Mødested for næste store Generalforsamling, som afhol- des i 1937, valgtes Borris, hvor man ønsker saa stor Udflugt som mulig til Omegnen.

Forhandlingerne.

Formanden meddelte, at man nu gerne ønskede at høre om Repræsentanterne kunde give Tilslutning til, at man arbejdede videre med Planerne om Mindeparken.

Fra forskellig Side blev der givet Tilslutning til Sagens Fremme, og *Formanden* takkede herfor.

Der førtes en Del Forhandling om forskellige Spørgsmaal, som *Formanden* lovede at tage under Overvejelse.

Emanuel Olesen, Sørig, vilde sige Hedebruget Tak, fordi man i Aar havde lagt Generalforsamlingen saa langt mod Nord. De, som i Morgen vil gøre Turen med rundt i Vendsyssel, skal være hjertelig velkomne ogsaa ude i Rimmernes og Dobbernes Land.

Derpaa hævedes Generalforsamlingen.

— — —

Næste Dag foretoges en vellykket Udflugt til Tylstrup For- søgsstation og Store Vildmose, hvor man holdt Rast og tømte de medbragte Madkurve, og hvor Konsulent M. K. Kristensen, Skan-

derborg, derefter holdt Foredrag om Vildmosens Opdyrkning. Fra Vildmosen drog mange af Deltagerne videre til Tolne Bakker, hvor Emanuel Olesen, Sørig, gav en kort Oversigt over det Landskab, der ligger Nord for det Bakkedrag, der bærer Danmarks nordligste Bøgeskov, og man kørte derpaa videre til Sørig og Jerup Heder for at se paa de Opdyrkninger, som foretages i denne uvejsomme og fra Naturens Haand saa ugæstmilde Egn. Paa Jerup Hede skiltes Deltagerne for at drage hver til sit.

DE DANSKE MERGELSELSKABER.

Generalforsamlingen i Aalborg.

Foreningen „De danske Mergelselskaber“ afholdt ordinær Generalforsamling den 13. Juli i Aalborg.

Formanden, *Proprietær M. Sørensen*, Peterslund, oplyste, at Foreningen nu var tilsluttet 73 Mergelselskaber med et Medlemstal af ca. 28000, men endnu var der en Del Mergelselskaber, der holdt sig udenfor. Formanden henstillede til disse Mergelselskaber at tilslutte sig Foreningen, da de dog nød godt af det Arbejde, Foreningen udførte, og kun gennem Sammenslutning var det muligt at naa et Resultat.

Under Omtale af Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar meddelte Formanden, at Arbejdet vedrørende Ordningen for de 31 ældre Mergelselskaber, der fik Gælden tinglyst efter Lov Nr. 345/1934, havde taget langt den overvejende Tid; der var ingen Retspraksis og som Følge deraf mange Vanskeligheder, men Tinglysningen var bleven tilendebragt i rette Tid.

Ved et enkelt Selskab var der af Prioritetshaverne protesteret mod den foretagne Tinglysning, og Sagen faar nu sin endelige Afgørelse ved Retten.

Efter Lov Nr. 345/1934 var der tinglyst Mergelgæld paa ca. 7500 Ejendomme til et samlet Beløb af $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Uden denne Lov vilde Mergelselskaberne og Pengeinstitutterne være kommen i alvorlige Vanskeligheder, og Loven maatte ses som et nødvendigt Led i den Kriselovgivning, vi har i saa udstrakt Grad.

Foreningen har som tidligere bistaet med Fremskaffelse af Laan til de Mergelselskaber, der ikke har Arbejdet afsluttet. Ved Foreningens Medvirkning er nu ialt fremskaffet 21 Mill. Kr., deraf 1 Mill. Kr. sidste Aar. Der er Grund til at være tilfreds med den Maade, Nationalbanken og Ministeriet har behandlet vore Andragender om Laan til Mergelarbejdets Gennemførelse.

Trods Vanskelighederne for Landbruget har Landmændene

søgt at faa Rentabiliteten i Orden ved Tilførsel af Mergel, og Arbejdet er gennemført i omtrent samme Udstrækning som tidligere Aar.

Formanden takkede Ministeriet for den Forstaaelse, der altid blev vist Foreningen, og Hedeselskabet for godt Samarbejde og rettede en særlig Tak til *N. H. Jessen*, Outrup, der for 25 Aar siden tog Initiativet til Foreningens Stiftelse. Arbejdet er blevet ført i det Spor, hvori det dengang blev lagt.

Direktør Flensborg takkede paa Hedeselskabets Vegne for det gode Samarbejde og lykønskede Foreningen for de 25 Aars Virksomhed. Uden Mergelarbejdet vilde Jylland have set anderledes ud.

N. H. Jessen takkede for de anerkendende Ord fra Formanden og omtalte den Betydning Merglingen havde haft for de magre Egne. Mergeltransporten paa Trafikbanerne var en fortrinlig Støtte til Beboerne langs Banen, men de yderst boende kunde ingen Nytte faa af denne Transport. Ingeniør Eesth havde baade Evne og Vilie til at søge Sagen ført igennem, og efter at de flyttelige Spor havde vist sig saa brugbare i Vendsyssel, fik vi Sagen fremmet paa vor Egn. Naar vi i Dag kommer igennem Jylland, kan vi se Virkningen af Merglingen.

Afdelingsleder Olesen gav en kort Oversigt over Merglingsarbejdet i det forløbne Aar og omtalte den Ændring, der nu sker i Transporten, idet denne overgaar til Transport pr. Bil. Der er i 1934 udkørt ialt 786167 m³ Mergel, hvoraf pr. Lastbil 443711 m³ og paa flytteligt Spor 342256 m³; det er første Aar, der er udkørt en større Mergelmængde pr. Bil end paa flytteligt Spor, og vi maa regne med, at Sporene vil være overflødige i Løbet af 2—3 Aar.

Til Mergeltilførsel til de Ejendomme, der ikke fik Mergel tilført, da Sporene var udlagt over Egnen, egner Biltransporten sig fortrinligt.

Gaardejer Jens Paulsen, Højskovgaard, fremsatte Forslag om Ændring af Mergelloven, saaledes at Fortrinsretten kunde bevares for et Tidsrum af indtil 20 Aar, et Forslag, der støttedes af flere af de Delegerede.

Formanden lovede at undersøge Sagen, men betonedede, at den nok vilde volde store Vanskeligheder, navnlig for de ældre Selskaber, men maaske kunde der faas en Henstandslov.

Efter Mødet kørte Deltagerne til Briketfabrikken Kaas, der blev forevist af Ingeniør Jørgensen, og derfra til Vildmosen, hvor Inspektør Mølgaard og Arkitekt Hejlesen i den store Centralgaard gav Oplysning om saavel Bygningen som Driften af Centralgaarden og de under den hørende 20 Gaarde.

J. P. O.

EN REJSE I DE SVENSKE SKOVE 1934.

Ved Forstassistent *Johs. Th. Baungaard.*

Ved Hjælp af „De samvirkende Plantningsforeninger“s Rejselegat foretog jeg sidste Sommer en Rejse i de svenske Skove. Herved fik jeg et længe næret Ønske opfyldt, og jeg er De samvirkende Plantningsforeningers Bestyrelse taknemlig herfor.

Rejsen, der varede i ca. 3 Uger, gik i store Træk fra Frederikshavn over Göteborg, gennem Dalsland, Värmland, Västmanland, Dalarne, Hälsingland og Jämtland, hvor jeg i Fjeldene omkring Storlien og Åre havde Lejlighed til at se egentlig Fjeldskov. Turen gik herfra tilbage over Østersund, Medelpad, Hälsingland, Uppland, Stockholm, Gotland, over Kalmar, gennem Smaaland (med Ophold i Växjö, Värnamo og Jönköping) tilbage til Göteborg. — Ialt foruden Sørejsen, men Bilture indbefattet, ca. 3000 km.

Mine Indtryk af og Oplysninger om de svenske Skove stammer særlig fra Skovene omkring Göteborg, i Värmland, Västmanland, Hälsingland, Medelpad og Gotland, og jeg skylder de mange svenske Forstmænd megen Tak for al den Gæstfrihed og Venlighed, jeg mødte omkring i deres smukke Hjem — for de mange daglige Bilture omkring i Skovene — for Tilrettelægning af min Rejse og velvillige Oplysninger og for den Litteratur om svensk Skovbrug, som blev mig overladt. — Dette gælder Direktøren for „Skogssällskapet“, Jägmästare Wigelius, Göteborg, Jägmästare Laurell, samme Selskab, Länsjägmästare Friis, Karlstad, Skogschef Wesslén, Uddeholm, Forstmästare Lindmann, Gammelkroppa, Skogsforvalter Geijer, Värmland, Jägmästrane Zetterberg og Dannfelt, Västmanland, Jägmästare Schröder, Ljusdal, Övervaktmästrane Erikson og Bergkvist, Hälsingland, Skogschef Rehborg, Ånge, samt den gamle Kronjæger Landers paa Gotland m. fl.

Desværre havde jeg det Uheld, at ca. 25 af mine Fotografier fra den nordlige Del af Rejsen samt fra Hjemrejsen over Gotland gennem Smaaland blev ødelagt, hvorfor en Del af Beretningen savner Illustrationer.

En 3 Ugers Rejse i et saa stort Land er naturligvis ikke tilstrækkelig Grundlag for en virkelig Beretning om svensk Skovbrug.

Efterfølgende er bygget over mine daglige Optegnelser, og jeg beder paa Forhaand om Undskyldning for mulige Fejl eller forkerte Tal.

Den Opfattelse jeg — og sikkert flere Danskere — har haft, at naar man kommer et Stykke op i Sverrig gennem Värmland og Dalarne, begynder Skovene at blive „tynde“ og mere og mere

aabne, indtil de mod Nord bliver ret værdiløse, er jo ganske fejlagtig, idet de vældige Naaleskove praktisk talt dækker hele Landet langs den botniske Bugt helt op til Finlands Grænse ved Torneå, en Strækning paa over 1000 km. Kun den vestlige Del af Härjedalen og Jämtland samt Lapmarken er egentlig Fjeldland, og selv her — vel med Undtagelse af Lapmarken — findes der i Fjeldtrakterne meget betydelige og ofte værdifulde Skove af god Kvalitet.

Ganske vist „synes“ Skovene mere aabne, jo længere man kommer nordpaa, men dette kan for en Del hidrøre fra, at Trækronerne — antagelig grundet paa det mere sparsomme Lys — er søjleformede, saaledes at de enkelte Træer tager mindre Plads. Dette giver Skovene et ejendommeligt Udseende, vidt forskellig fra vore Naaleskove herhjemme med de pyramideformede, tætte Kroner.

Sverrigs total Areal (foruden de mange Søer) udgør ca.

41 Mill. ha, hvoraf ca. 56 % eller ca. 23 Mill. ha er produktiv Skov, ca. 9 % er dyrket Jord, ca. 2 % Eng, medens de store Mosestrækninger og de egentlige Fjeldregioner udgør ca. 33 %.

Naar man erindrer, at Sverrig er ca. 10 Gange saa stort som Danmark, forstaar man hvilke uhyre Skovstrækninger, der her er Tale om. Sverrig er jo ogsaa det Land i Europa, der har den højeste Skovprocent.

Kvaliteten af Skovene er naturligvis aftagende nordpaa. I det skønne Värmland, hvoraf 78 % er Skov, naar selv Birkene undtagelsesvis en Højde paa op mod 30 m, og efter „Rigsskogstakseringen“ indeholder Skovene her og i Västmanland gennemgaaende 80—90 m³ pr. ha produktiv Areal. Foryngelsen paabegyndes almindeligvis i 80—90 Aars Alderen.

Træernes Højde aftager gradvis mod Nord, indtil de i Nordbotten ved Finlands Grænse kun bliver 10—12 m høje med en

Fot. Johs. Th. B.

Fig. 1. Udsigt fra et Vagttaarn i Hälsingland.

Vedmasse paa ca. 50 m³ pr. ha, og samtidig stiger Omdriftsalderen til 200 Aar og derover.

Træbestanden bestaar hovedsagelig af Skovfyr og Rødgran samt Birk, men selvom Birken kun udgør 10—18 % af Bestanden, sætter den dog sit særlige Præg paa Skovene, maaske fordi den fortrinsvis findes i Lysninger og langs Vejene, hvor den lever stærkt op mellem de mørke Naaletræer.

Terrainet er meget kuperet, og mellem de lange, skovklædte Aase, der hæver sig fra 2 til 500 m over Havet, glimter de talrige smukke Søer, der ofte er 10 til 30 km lange og derover (Fig. 1). Baade Aasenes, Søernes og Elvenes Retning er næsten altid N.V.—S.Ø.

Jordbunden er næsten overalt opfyldt af store Sten og Klippeblokke, der ligger spredt som med Jættheand, medens selve Grundfjeldet kun hist og her træder helt frem og forhindrer al

Vegetation. Enkelte Steder hæver „Bergene“, som Svenskerne siger, (Fig. 2) sig dog stejlt og imponerende, f. Eks. i Smaalands Taberg ved Jönköping — men egentlige Fjelde ser man som nævnt først oppe i Härjedalen og Jämtland, hvor de bliver mellem 4 og 5000 Fod høje og med de snedækte Tinder ser meget imponerende ud.

Landbruget spiller i disse Egne af Sverrig en meget underordnet Rolle, og sjældent ser man større sammenhængende, opdyrkede Strækninger. Dog findes der omkring Østersund i Jämtland en ret stor sammenhængende Strækning, der med spredte Smaaskove omfatter flere Kirkesogne og som med den brede Ljungaelv midt igennem virker meget smukt og venlig. Byen „Østersund“ er en smuk og moderne By at se paa.

Som Regel er det „Smaabrug“, man ser, bestaaende af spredte Træhuse. Egentlige Haver ser man ikke, og efter vore Forhold er Landet meget fattigt paa Blomster. Omkring og mellem Husene findes smukke Birketræer — fritstaaende eller i smaa Grupper, hvilket pynter stærkt op.

Fot. Johs. Th. B.
Fig. 2. Fremspringende Grundfjeld.
Uddeholm Skogselskap.

Afgrøderne bestaar mest af Græs til Hø, lidt Havre og ubetydelige Smaastykker med Kartofler og Roer, og de ser kummerlige ud sammenlignet med vore Landbrug.

Kreaturerne henter om Sommeren Føden i Skoven, hvor de slaas ud om Morgen. Om Aftenen vender de gerne selv tilbage til Skovledet. Det er de saakaldte Fjeldkøer, man ser, og de fleste er forsynet med en Bjælde om Halsen, og naar man færdes i Skoven, hører man stadig Klemten af disse Bjælder.

Man møder ogsaa undertiden hele Flokke af Heste ligeledes forsynet med Bjælder — halvville at se paa med de kraftige, flagrende Manker. Landbrugene har formentlig ikke megen Brug for Hestene som Trækkraft om Sommeren.

Fot. Johs Th. B.

Fig. 3. Forstmästar Lindmann med Frue
— deres Bolig set fra Haven.

Forstmændene ser ikke venligt paa denne Skovgræsning, som man mener gør megen Fortræd. Ikke alene bides Opvæksten, men jeg hørte endog af Forstmænd fremsat den Paastand, at den Beskadigelse af de smaa Træer, der sker ved at Kreaturerne træder paa dem, let bliver Aarsagen til senere Svampeangreb.

Af de svenske Skove ejes ca. Halvdelen af private Ejere, ca. 18 % af større eller mindre Aktieselskaber og ca. 33 % af Staten og det Offentlige. Byen Göteborg (ca. 250000 Indbyggere) ejer saaledes ca. 7000 Tdr. Ld. af de omliggende Skove. Halvdelen heraf henligger som Naturskov.

De private Skove ejes ofte i Forbindelse med noget Landbrug og er ofte af meget forskellig Størrelse. Det er ikke ualmindeligt, at der til mindre Landbrug hører over 1000 Tdr. Ld. Skov.

Skovdistrikterne bliver større og større, jo længere man kommer nordpaa. Et Statsskovdistrikt i Mellemsverrig er ofte fra 12—18000 ha og bestyres af en Jägmästare og 10—12 Skogvaktare. Aktieselskaberne her ejer ofte op til 200000 ha og derover og administreres gerne af en Skogschef, 10—12 Jägmästare eller Forstmästare samt 50—60 Skogvaktare. De enkelte Distrikters Størrelse er saaledes mellem 20 og 30000 ha.

Til Uddannelse af det underordnede Forstpersonale findes flere Skoler — saaledes i Gammelkroppa i Värmland. Den opretholdes af en halv Snes Aktieselskaber og Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands og Örebro's Län.

Skolen ejer betydelige Modelsamlinger m. m. og ledes paa udmærket Maade af Forstmästare Lindmann. Fig. 3 viser den store rummelige Forstanderbolig. 12 unge vordende Skogvaktare faar aarlig her en saavel praktisk som teoretisk Uddannelse, og et lignende Antal uddannes aarligt som Kulbrændere.

Længere mod Nord bliver Distrikterne og Aktieselskaberne som nævnt større. Flere Aktieselskaber (der igen kan være sammensluttet om Fabriksvirksomheden) ejer i Hälsingland og Medelpad op til 400000 ha Skov. De enkelte Jägmästare-Distrikter er paa 75000 ha og mere, og det mere underordnede Personale fører her Tilsyn med meget store Skovstrækninger. Dette præger i nogen Grad Skovdriften, idet der ikke — af et saa lille Forstpersonale — kan føres et saa effektivt Tilsyn, som under Forholdene i det sydlige Sverrig.

(Fortsættes.)

DRÆNRØR AF TRÆ.

Ved Nordisk Jordbrugsforsknings Kongres i København gav Dr. Ing. Lauri Keso Meddelelse om, hvorledes man i Finland er begyndt paa at fremstille Drænrør af Træ ved Hjælp af en Slags Boremaskine.

Dr. Keso fremviste et af disse Rør, som saa meget tiltalende ud. Det var smukt og regelmæssigt — maaske dog lidt for loddent indvendig.

Rørene fremstilles med Fals i Enderne, saaledes at de efter Nedlægningen danner en sammenhængende Streng. Dette udelukker, at Vandet som ved almindelige Drænrør kan passere ind gennem Stødfugerne, og for at ophæve denne Mangel skræres der med Rundsav paa langs i hvert Rør to Riller med en Vidde paa $1\frac{1}{2}$ à 2 mm og en samlet Længde paa ca. 1 m.

Rørenes Nyttelængde er ca. 100 cm, hvortil kommer Falsen paa $2\frac{1}{2}$ cm, saaledes at hvert Rørs samlede Længde er $102\frac{1}{2}$ cm.

Foreløbig har man optaget Fabrikation af følgende Dimensioner:

Rørlysning	Vægttykkelse
4 cm	15 mm
5 "	16 "
6 $\frac{1}{2}$ "	17 "
8 "	18 "
10 "	20 "
13 "	22 "
16 "	25 "

Med den Maskine, man nu anvender, kan efter Dr. Kesos Opgivelser et 5 cm Rør fremstilles paa knap eet Minut og for en Pris af ca. 5 danske Øre.

I det skovrige Finland stiller man meget store Forventninger til denne Opfindelse. Derimod er det vel nok tvivlsomt, om disse Rør her i Danmark vil kunne finde Anvendelse ved Dræning af almindelige Agerjorder. Men det kunde maaske være hensigtsmæssigt at anvende saadanne Trærør ved Dræning af Mosearealer, især hvor Bunden er blød.

Det vilde være ønskeligt, om man kunde faa anstillet en Prøve paa saadanne Lokalteter, og det kan antagelig lade sig gøre at indføre et Parti Rør fra Finland, uden at Transporten gør dem urimelig dyre. Hvis det her ved skulde vise sig, at vi herhjemme kan finde Anvendelse for saadanne Rør i nævneværdig Udstrækning, ligger der jo en Opgave for dansk Skovbrug og Træindustri i at optage Fremstilling af disse.

Nykøbing F., Juli 1935.

J. M. Jakobsen.

MINDRE MEDDELELSER.

En Tørvefilm.

I Juli Maaned er der i de jydsk Moser blevet optaget en Tørvefilm, hvormed det er Hensigten at vise Publikum, hvorledes Moseindustrien nyttiggør Mosernes slumrende Værdier.

Man haaber paa ved Filmens Forevisning i Landets Biografteatre at faa bibragt Landets Befolkning Forstaaelsen af, at man ved at anvende Tørv som Brændsel paa en afgørende virkningsfuld Maade støtter det danske Samfund i en økonomisk vanskelig Tid. I Moserne skaffes Arbejde til mange Hænder, og ved Brugen af Mosernes Produkter spares Valuta, som kan bruges til mere nødvendige Formaal end udenlandsk Brændsel.

Tørvefilmen bliver en Lydfilm og kan allerede ventes forevist i Biografteatrene i September.

*

Finska Mosskulturföreningens Aarsbok 1934 er udsendt.

*

I et digert og tilsvarende indholdsrigt Værk er udsendt en Beretning for Femaaret 1929—34 fra den finske, forstvidenskabelige Forskningsanstalt.

*

Aarsberetningen om Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Virksomhed i 1934—35 foreligger nu.

*

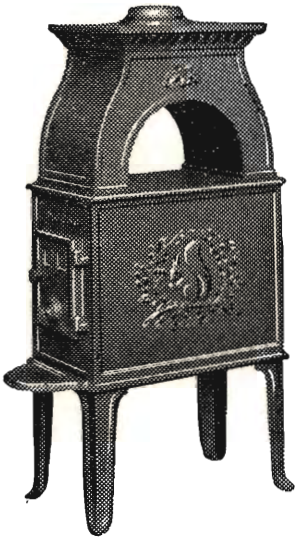
Dansk Plantageforsikringsforenings Aarsmøde afholdes den 4. September paa Hotel „Herning“ i Herning.

Statsanstalten for Livsforsikring.

Livsforsikringer — Livrenter — Pensionsforsikringer.

MORSØ BRÆNDEOVNE

virker som Døgnbrændere.
Leveres i 8 Størrelser
med eller uden Kogerum.

Rigelig Plads
for $\frac{1}{2}$ Meter Brænde.

AKTIESELSKABET
N. A. CHRISTENSEN & CO.
Kongelig Hofleverandør,
NYKØBING MORS.

Hotel

PHØNIX

Viborg

Byens Hotel
Telf. 50—257

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.
Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frederiksberggade 2, København K.

Aktieselskabet

Vejle Bolte- & Møtrikfabrik.

Grundlagt 1899.

Telefoner:
Kontor 93 & 1093.
Fabrik 2120 (2 Linier).

Telegr.-Adr.:
Boltefabriken.

**Alle Slags Bolte Skruer,
og Skinnespiger.**

Leverandør til
De danske Statsbaner.

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkestforsikring.
Telf. 14.350. - Gensidigt. - Reventlowsg. 14, Kbhvn. V. - Statsanerkendt.

Ansvarsforsikring

Automobilforsikring

Henvendelse til Kredens Tillidsmand eller til Kontoret.

VIBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Vort Udsalg bringes i Erindring

TELEFON 779

Johannes Rain & Søn

SKOVFRÖKONTORET

Köbenhavn-Valby

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
— Grundlagt 1887 —
KOLDING
Telefon 43

Dansk Brandforsikringselskab

af 1904 - gensidigt Selskab
Bygninger og Løsøre.
Virkefelt hele Landet.

„VERMUND“

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

KØB DERES FORBRUG AF

FEDT, PØLSER OG KONSERVERS

FRA

RANDERS ANDELS SVINESLAGTERI

SIN

Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring
Invalidforsikring

tegner man i

NORDISK

Livsforsikrings-A/S af 1897 ■ Ulykkesforsikrings-A/S af 1898

Hovedkontorer:
St. Kongensgade 128 — Grønningen 17, København K.
Telefon 2860

Indhent Tilbud!

Brostrøms
Planteskole, Viborg
v. C. Nielsen
Haardføre, jydsk
Planter for Have,
Mark og Skov
Telefon 42.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

J. Chr. Petersens Papirhandel

„Hvælvingen“
ved Nikolaj Taarn

København K.

Hovedforhandler
af Statens Papir

Tryksager - Protokoller

REMINGTON

Bedste og mest benyttede
Skrivemaskine.

Eneforhandler for Danmark:

L. KRISTENSEN
75, Raadhuspladsen,
København V.

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31-33.
Telf. Viborg 802-803.

Dansk Andels-Æggesport

Kgl. Hofleverandør

er Producenternes
egen Forretning og
yder derfor disse
det fulde Udbytte.

Hovedkontor:
Vester Voldgade 7 og 9,
København V.

Annoncéer i

Hedeselskabets
Tidsskrift

Dansk
Eternit
Fabrik A/S
AALBORG
Tlf. 48 00

Cement-Asbest
Skefer, Bølge- & Beklædningsplader.
For. spørg hos Deres
Bygningsmaterialforhandler.

Det kgl. octr. alm. Brandassurance-Compagni

Stiftet 1798 — tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring.

Hovedkontor: Højbroplads 10
Tlf. C. 447

Drænrør.

Røde Drænrør fra 2" — 8" al-
tid paa Lager. Forlang Tilbud.
1/8 Aalborg Teglværker.
Boulevarden 21. Telf. 24 & 305.

HØJSLEV TEGLVÆRKER

leverer

PRIMA, RØDE DRAINRØR
i Størrelse fra 2 til 8 Tommer.

Indhent Tilbud.

C. LANGBALLE & SØN

AARHUS KALKVÆRK

BYGNINGSKALK
OG GØDNINGSKALK

Aktieselskabet

Frederiksholms Tegl- og Kalkværker.

Hovedkontor: Vesterbrogade 12, København V. Tlf. Central 282
Mursten — Tagsten — Drainrør
Kalk m. m.

Vore anerkendte

- RØDE DRÆNRØR -

føres altid paa Lager fra 2" til 8".
Tilbud til Tjeneste.

Telefon 187. A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.

De forenede Kalkværker

Tlf. 25 Thisted Tlf. 25

Fabrikation af prima pul-
veriseret Gødningskalk (97 %) og
samt pulveriseret brændt Kalk
„Separator Pulverkalk“
til saavel Gødnings- som Mu-
rerbrug. — Billige Priser og
fordelagtige Betingelser.
Foreninger indrømmes Rabat.

A/S Dansk

Folkeforsikringsanstalt.

(Statsanerkendt og statskontrolleret.)
Anker Heegaardsgade 13,
København V.

Ingen Lægeattest.
Præmien opkræves hver Uge.

Ellidshøj Kridt- og Kalkværker

ved Chr. Sørensen.

Telefon 4. Ellidshøj St. Telefon 4.

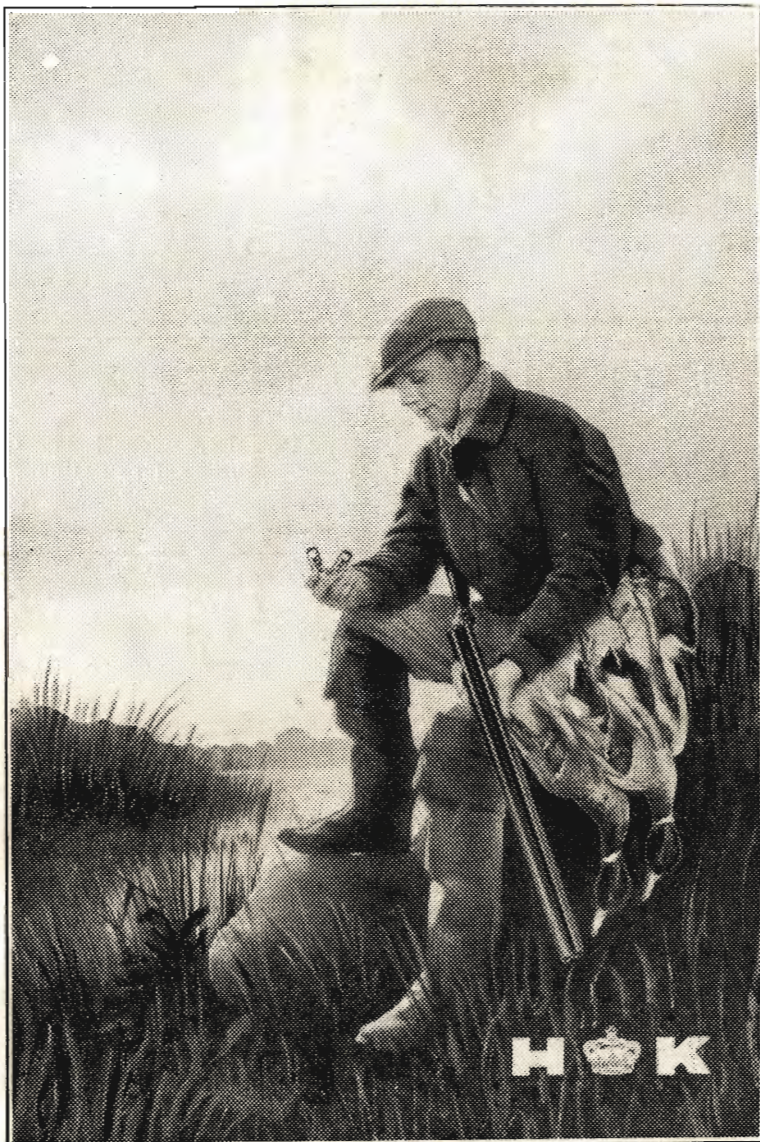
Fabrikation af prima Gødningskalk (95 %), pulveriseret og
upulveriseret, samt Foderkridtmel til billigste Dagspriser.

Foreninger indrømmes Rabat.

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring af Genplantningsværdien for Naaletræs-
plantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle
50 Øre pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr ha
15 Øre, dog ikke under 50 Øre. Vedtægter og Indmeldel-
sesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

H Æ R E N S K R U D T V Æ R K S
J A G T P A T R O N E R

Salgskontor: Alfred Raffel A/S, København

Redaktion: Afdelingsleder N. Bassø og Direktør, Skovrider C. E. Flensborg, Viborg.
Carlo Mortensens Bogtrykkeri. Viborg.

DENATURERET SPRIT
93% MØRKEBLAA EMBALLAGE 95% SNEDKERSPRIT GUL EMBALLAGE